

Multimediale Vuurvogel in Enschede

Na een succesvol verblijf in het gerenoveerde museum in Groningen is de Vuurvogel van Othilia Verdurmen (Groningen, 1962) nu te zien in het Rijksmuseum Twenthe in Enschede. Om het half uur (vanaf 13.00 uur en in het weekend vanaf 11.00 uur) kun je hier de wondere wereld van haar installatie binnengaan, waarin twee sprookjesachtige vogels het oeroude verhaal van de Fenix verbeelden. Met deze spectaculaire creatie geeft Verdurmen een nieuwe lading aan het begrip sculptuur, niet alleen door het verrassende materiaalgebruik, maar vooral doordat haar presentatie een beroep doet op al onze zintuigen.

Door Jet van der Sluis

Uit de as herrezen

Verdurmens multimediale versie van dit oude verhaal heeft wel een heel bijzonder verleden. Toen de kunstenares al drie jaar gewerkt had aan het eerste concept van dit mythische fabeldier, brandde haar atelier in Deventer tot op de grond toe af en restte er van haar meters hoge vogel slechts een verwrongen stalen karkas. Een ramp natuurlijk, maar wel met een symbolische lading: het verhaal wil immers dat de feniks zichzelf in het vuur stort om daaruit als herboren op te staan. De door het vuur vernielde vogel kreeg daarom een belangrijke rol in haar tweede ontwerp: vanuit de gestorven, liggende vuurvogel herrijst een staand, kleurrijker exemplaar als overwinning van het leven. Verdurmen is afkomstig uit de wereld van het theater en decorbouw en dat is duidelijk zichtbaar in deze theatrale installatie. In de afwachting van wat komen gaat, betreed je eerst een verduisterde sluis waar je voor een geheimzinnig belichte poort moet wachten. De totaalervaring begint met een licht- en geluidsshow die wordt geprojecteerd op een transparant doek achter de poort. Aan de hand van onverstaanbaar gemompelde klanken, muziekflarden en kleurrijke projecties die zowel associaties met water als met vuur oproepen, word je langzaam ondergedompeld in de verbeeldingswereld van deze bijzondere kunstenares. Als het doek zich uiteindelijk opent, mag je de donkere ruimte van haar bijzondere sculptuur binnengaan.

Lichtkunst

Heel even heb je zicht op het indrukwekkende geheel van de liggende en de herrezen vogel, maar dan begint een subtiel spel van uitlichten, gloeien en stralen, ondersteund door een continue stroom van allerlei geheimzinnige geluidsfragmenten: een 'soundscape'. Beide vogels zijn waanzinnig mooi gemaakt: hun barokke 'verentooi' wekt associaties op met exotische dieren als de pauw en de paradijsvogel, maar bestaat helemaal uit kralen, lapjes, kunststof, pailletten, lichtdraden, lampjes en wat dies meer zij. Het is overduidelijk dat achter deze installatie een enorme dosis technische knowhow zit: de vogels veranderen niet alleen voortdurend van binnenuit van kleur (door ingebouwde LED-verlichting), maar ook door een enorm aantal gekleurde richtspots, waardoor je blik letterlijk gestuurd wordt. Bovendien heeft zij aan dit licht- en klankspel een aantal geursensaties toegevoegd die teruggaan op het oorspronkelijke verhaal over dit oersymbool van de wederopstanding. In de oudheid geloofde men namelijk dat de feniks zijn nest bouwde van citroengras en mirre, een nest dat hij vervolgens zelf in brand stak om verjongd uit de as te herrijzen.

Othilia Verdurmen, *Vuurvogel*

Sterfelijkheid

Het is overigens opvallend dat dit verhaal over leven en dood zowel in de Griekse als de Chinese mythologie voorkomt. Zelfs in de beeldtaal van het christendom wordt het beeld van de feniks veelvuldig gebruikt als symbool van de wederopstanding, maar dan specifiek voor de herrijzenis van Christus. Othilia Verdurmen is zelf erg gevoelig voor de mystiek rond onze sterfelijkheid waar deze mythe in feite over gaat. Met haar installatie vertelt ze niet zozeer een verhaal, maar probeert ze de kijker via diens zintuigen over te halen om net als zij na te denken over het mysterie van het leven. Door de subtiel belichte beweging wordt in de statische opstelling beweging gesuggereerd die cyclisch is: op enig moment wordt de triomfantelijk staande vogel in geel en rood op zijn beurt nachtzwart en begint juist het liggende karkas weer op allerlei manieren van binnenuit te stralen. Bijzonder is dat de 'dode' vogel op geen enkel moment helemaal zonder licht, dus leven is. De kunstenares lijkt hiermee te suggereren dat de dood geen absolute grootheid is: je gloeit ook als mens na in de herinnering van hen die van je hielden. Tegen het eind van de 'voorstelling' voel je het leven bijna letterlijk resoneren in je borstkas, doordat het begeleidend geluid op dat moment voornamelijk bestaat uit het diepe trillen van de digeridoo, afgewisseld met herkenbare, inheemse vogelgeluiden. Uiteindelijk baden beide fabeldieren weer in het volle licht en versterft het langgerekte slotakkoord: leven en dood vormen (weer) een ondeelbaar geheel. Voor wie zich overgeeft aan de wonderlijke wereld van Verdurmen, voelt het als een ervaringsfeit.

Othilia Verdurmen, *De Vuurvogel*, Rijksmuseum Twenthe, 1 oktober 2011 t/m 1 maart 2012.
www.rijksmuseumtwenthe.nl
www.othi.nl